

EN L'ADQUISICIÓ DEL CATALÀ*

Els estudis d'adquisició del llenguatge tenen per objectiu d'ampliar la base empírica de la teoria lingüística i, per tant, d'informar la nostra comprensió de la facultat humana del llenguatge. El nostre propòsit és de centrar-nos en l'adquisició de les categories funcionals en el català primerenc de dues nenes, una de monolingüe i una de bilingüe, tenint present la hipòtesi de la truncació de Rizzi (1993/94), dins el marc de la teoria de principis i paràmetres.

Un supòsit bàsic d'aquest estudi de l'adquisició és que el llenguatge infantil no difereix essencialment del llenguatge adult. En lloc de suposar, però, que els infants disposen des del primer moment d'una gramàtica universal (GU) completament activada (com a HYAMS, 1986), assumirem que la seva GU està lleugerament subespecificada, sense que alguns principis i paràmetres siguin operatius, perquè maduren més tard (vegeu BORER i WEXLER, 1987); així el desenvolupament lingüístic pot posar de manifest estructures que no es troben a cap llengua adulta. En qualsevol cas, la nostra hipòtesi subjacent és que la gramàtica infantil no consta de cap especificació *addicional* quan es compara amb la gramàtica adulta. El llenguatge infantil, efectivament, presenta construccions que no són possibles en el llenguatge adult, com les de (1).

- (1) a. No pa. (Lena, 1-7-10) (1-7-10)⁵
 b. Bo. (1-10-6)

* La matèria d'aquest article va ser presentada al Sisè Col·loqui de Gramàtica Generativa, a la Universitat de València, el març de 1996. L'autora agraeix el suport del Ministeri d'Educació i Ciència espanyol a través del projecte PB93-0893-C04-01 i de la CIRIT amb el projecte 1995 GRS / 00486.

1. Els números entre parèntesis indiquen l'edat de l'infant en anys, mesos i dies. A menys que indiquem el contrari, les dades són de la Lena. A les glosses hi apareixen les següents abreviatures: CL (clític), FUT (futur), INF (infinitiu), PASS (passat) i PL (plural).

c. Mamà casa amis. [avis]	(2-0-5)
d. Pupa aquí.	(2-2-11)
e. Volant.	(Júlia, 2-0-13)

Les seqüències de (1) es van produir aïlladament i corresponen, doncs, a estructures autònomes. A la primera secció d'aquest article descriu la hipòtesi de la truncació de Rizzi, la motivació de la qual es troba en exemples com els de (1). A continuació detallo els aspectes metodològics de les dades del català que analitzaré a la secció 3 seguint la hipòtesi de Rizzi. L'objecte de la secció 4 és l'avaluació de l'evidència de l'ordre de paraules quan té implicacions per a la hipòtesi. A la secció 5 hi considero de forma especulativa la possibilitat que gerundis i participis es corresponguin amb estructures truncades. A la secció 6 hi analitzo les diferències entre parlants monolingües i multilingües i les atribueixo a variacions en l'assignació de trets morfològics. L'última secció inclou unes breus consideracions sobre l'aplicació de la hipòtesi de la truncació a l'afàsia, i les conclusions.

1. LA HIPÒTESI DE LA TRUNCACIÓ DE RIZZI

S'ha observat que les criatures que parlen llengües com ara el suec, l'anglès, l'holandès i l'alemany produeixen construccions amb infinitius d'arrel com les que hi ha exemplificades a (2) per al francès (exemples de FRIEDEMANN, 1993/94):

(2) a. Michel dormir là.
Michel dormir allà	(Philippe, 2-2)
b. La fermer avec les doigts.
la-CL tancar amb els dits	(Philippe, 2-3)

Els infinitius d'arrel només es troben a les llengües adultes en circumstàncies especials, mai en frases principals declaratives. La seva presència al llenguatge infantil s'ha atribuït a l'absència de la categoria gramatical de temps, facilitada per la possibilitat que la variable de temps de la frase no quedi lligada (vegeu WEXLER, 1994). D'altra ban-

da, s'ha constatat la correlació entre la construcció d'infinitiu d'arrel i l'absència de preguntes de qu- (vegeu CRISMA (1992) per al francès i altres obres citades a RIZZI (1993/94)); finalment, els infinitius d'arrel també es donen junt amb subjectes nuls a la frase principal en llengües que no són de subjecte nul en l'estadi adult (vegeu VALIAN (1991) per a l'anglès).

Per explicar la possibilitat dels infinitius d'arrel i dels fenòmens que s'hi associen, Rizzi (1993/94) proposa que el principi que identifica una construcció arrel amb un sintagma complementador (SC), SC = arrel, no és operatiu a la gramàtica infantil inicial. Per tant, a la gramàtica infantil primerenca no es pot donar per descomptat que SC sigui el punt final d'una derivació sintàctica; en canvi, a la gramàtica adulta, el principi SC = arrel deixa de ser operatiu només en condicions pragmàtiques especials, ignorades pels infants.

Les prediccions d'aquesta hipòtesi són les següents. En primer lloc, les estructures truncades (que no corresponen a SC complets) esdevenen gramaticals per al parlant infantil: esperem, per tant, de trobar com a construccions autònomes frases reduïdes, projeccions màximes lèxiques i projeccions màximes funcionals per sota de SC. L'estructura bàsica que assumeixo és la de (3), encara que el sintagma flexió (SFlex) desenvolupat en sintagma concordança (SConc) i sintagma temps (ST) no hi apareixen en detall.

(3) [_{SC}Espec [_CC [_{SCConc}Espec [_{Conc}SConcS [_{ST}Espec [_TT (...)] [_{SV}SU [_VV OB]]]]]]]]]]]]

El primer exemple d'aquestes estructures truncades el constitueixen els infinitius d'arrel, que s'interpreten com a estructures més baixes que ST. A diferència del que passa a l'anàlisi de Wexler, el node T no és opcional a l'anàlisi de Rizzi, encara que no es projecta a les construccions amb infinitius d'arrel. Com que el punt final de la derivació és per sota de ST amb els infinitius d'arrel, aquests no poden coocórrer amb sintagmes de qu-, que se situen per damunt de ST. Els subjectes nuls, d'altra banda, són possibles si l'arrel es correspon amb SFlex, no amb SC, perquè un subjecte nul ha d'estar en una posició des d'on pugui ser controlat per un operador local. Per últim, la producció d'auxiliars infinitius d'arrel està excloua si els auxiliars es generen al node T.

Finalment, la hipòtesi de la truncació ens fa esperar que, quan SC = arrel esdevé operatiu, hi ha d'haver un increment sobtat del nombre d'estructures verbals completes; aquesta expectativa coincideix amb les troballes de Valian (1991) segons les quals als enregistraments de nens d'edats entre 1-10 i 2-2 els enunciats verbals representen el 27% del total, mentre que als enregistraments de nens d'edats entre 2-3 i 2-8 representen el 70%.

2. FONT DE LES DADES DEL CATALÀ

L'anàlisi de les seccions següents té per base les dades de la parla espontània de dues nenes al voltant dels dos anys —o, pròpiament, al voltant de l'estadi de dues paraules. He agafat dades de l'estudi de Bel (1995) sobre la Júlia, una nena catalanoparlant monolingüe, la parla de la qual es va registrar entre les edats de 1-8-24 i 2-2-12. També presento dades originals provinents d'un estudi longitudinal de gairebé 6 mesos de la parla de la Lena; la Lena sent tant el català com l'anglès, però les frases que fa són sempre en català; tal i com mostraré, les dades que ens proporciona són coherents amb les de la Júlia, amb algunes excepcions que consideraré en detall més avall.

El treball de Bel (1995) no inclou cap anàlisi estadística de les dades, ni tampoc no en farem cap en aquest article; per tant, aquest treball és, per ara, impressionista; en ocasions comptem però amb l'absència total de certes construccions. Com que els nostres subjectes no emeten judicis de gramaticalitat (les tasques de judici de gramaticalitat s'han fet servir només amb informants de 3 anys o més grans; vegeu MCDANIEL *et al.*, 1995), és raonable de qüestionar la gramaticalitat de part de les produccions enregistrades. Cal, en conseqüència, exercir un cert control sobre les dades i capitalitzar sobre estructures productives (de les quals procuro de citar la primera ocurrencia); quan una construcció ha estat enregistrada en una sola ocasió, així ho faig constar al text.

3. ESTRUCTURES TRUNCADES EN EL CATALÀ INFANTIL

En aquesta secció analitzem les produccions dels nostres dos corpus de dades partint de la hipòtesi de la truncació de Rizzi, tot tenint present que aquesta hipòtesi no implica que *totes* les estructures siguin truncades. Primer considerem la projecció funcional més alta, SC; després les projeccions de sobre de SV, que inclouen les posicions per als adverbis.

3.1. SC

Hi ha molt poca evidència a favor d'un SC ple en aquest període tant al corpus de la Júlia com al de la Lena. Amb l'excepció d'una repetició d'una frase d'un adult, al corpus de la Júlia no hi ha cap complementador ni cap sintagma de qu-. El corpus de la Lena conté només els que apareixen a (4); junt amb aquests, hi trobem frases amb C o el sintagma de qu- omesos, com s'exemplifica a (5).

(4)	a. Qui hi ha?	(1-11-1)
	b. Què é(s) això?	(2-3-1)
	c. No sé què és	(2-3-6)
	d. Per què?	(2-3-25)
(5)	a. Maie, fer? [mare, (què puc) fer?, repetició]	(2-1-19)
	b. vaca riu [vaca (que) riu, repetició]	(2-2-26)
	c. —Vine! —Acabi! [Quan acabi!]	(2-2-2)

Aquestes observacions són compatibles amb una anàlisi en termes de truncació, segons la qual SC pot faltar en moltes derivacions. Noteu, d'altra banda, que també són compatibles amb una anàlisi segons la qual els complementadors són peces lèxiques adquirides relativament tard, però aquesta mena d'anàlisi no permet d'explicar per què el procés d'adquisició es dona en aquest ordre.

3.2. Constituents per sobre de SV

Auxiliars i modals. – A continuació ens fixem en la resta de constituents que apareixen per sobre de SV. Els exemples següents mos-

tren que molt sovint els auxiliars i els modals aspectuals no apareixen a les produccions primerenques. Si suposem que els auxiliars es generen a T i que els modals aspectuals es generen en un node d'aspecte (Asp), l'omissió d'uns i altres pot interpretar-se com el resultat de la truncació en un punt de l'estructura més alt que SV i més baix que ST i SAsp.

- (6) a. Mamà p(erd)ut. [ho ha perdut] (2-0-10)
 b. Ami (a)nat. [l'avi se n'ha anat] (2-2-23)
 c. (Es)trella vo(l)ant. (2-2-27)
- (7) a. Ha menyat. [menjat] (Júlia, 2-0-13)
 b. —Què li ha passat? —A nas embutat. (Júlia, 2-0-26)

Els exemples de (6) i (7b) il·lustren, doncs, l'absència d'auxiliars; d'altra banda, (7a) del corpus de la Júlia presenta l'auxiliar *haver*. Cal remarcar que els mateixos verbs que s'ometen com a auxiliars es troben com a verbs principals: en tot el corpus de la Lena, per exemple, no hi ha cap ocurrencia dels auxiliars *estar* i *ser*, encara que tots dos es donen com a verbs principals, com es veu a (8). El mateix passa amb l'auxiliar *anar* i el corresponent verb principal.

- (8) a. É(s) maco tet. [aquest] (2-1-17)
 b. E(s)tà això. [això ja està] (2-2-24)

Aquests resultats corroboren els de Valian (1992) per a l'anglès i l'italià. Valian va dur a terme un estudi que incloïa la quantificació de les dades i va demostrar que els verbs principals *essere* 'ser' i *avere* 'haver' es donen en italià primerenc, mentre que els respectius auxiliars encara no s'hi donen. Igualment, Haegeman (1995) afirma que en l'holandès primerenc *hebben* 'haver' no es troba com a auxiliar perfectiu, però sí com a verb lèxic.

Pel que fa a verbs aspectuals i modals, pràcticament no existeixen als corpus de la Júlia i la Lena. No s'hi troba cap dels verbs *començar* (*a*), *tornar* (*a*) i *soler*; només hi trobem verbs de comportament parcialment modal (*poder*, *voler*, *saber*; vegeu HERNANZ i RIGAU, 1984) com els de (9):

(9)	a. Vulla. [vol]	(2-1-0)
	b. No puc.	(2-1-9)
	c. No pot. Ja pot. [puc]	(2-2-5)

Aquestes dades s'adiuen amb la idea de la truncació si els elements que falten (auxiliars i modals veritables) es generen més amunt que SV i l'estructura es trunca per sota del seu node —i per sobre de SV. Com abans, també hi ha evidència a favor d'estructures no truncades, com la corresponent a (7a).

Marques de flexió. – La realització de les marques de concordança, temps i mode tenen implicacions per a la hipòtesi de la truncació en la mesura que la seva absència sistemàtica indicaria l'absència de les categories funcionals corresponents. La predicció de la hipòtesi, a més, és que la manca d'una projecció implica la manca de la projecció més alta en una derivació donada.

En català, una llengua rica en marques de flexió, qualsevol verb finit duu necessàriament marques de persona, nombre, temps i mode; aquí hem considerat que només hi ha evidència positiva per a una categoria quan hi ha contrastos entre més d'una forma del paradigma. El contrast entre indicatiu i subjuntiu, i singular i plural apareixen al corpus de la Lena abans dels dos anys —vegeu (10). El següent exemple, (11), que mostra un verb finit que subcategoritza per un infinitiu, ha estat considerat crític a la bibliografia per determinar si la distinció entre formes finites i no finites es dona o no. En qualsevol cas, les distincions il·lustrades a (10) no són sistemàtiques al llarg del corpus durant aquest període. Les dades de què dispo no permeten de determinar si hi ha casos només analitzables en termes de truncació dintre de les projeccions de Flex (a SAsp, ST, etc.).

(10)	a. p(l)ou/p(l)ogui	b. balla/ballen	(abans de 2)
(11)	No sé ob(r)ir.		(2-3-11)

Fixeu-vos, a més, en la producció de verbs no finits com a verbs principals: infinitius provinents del corpus de la Lena a (12) i gerundis del corpus de la Júlia a (13). Tornarem a la qüestió dels verbs no finits a la secció 5.

- (12) a. Cau(r)e. [ella mateixa cau] (2-0-5)
 b. Néixer no. [‘no havia nascut’] (2-0-13)
- (13) a. —Què els hi fan, als trens, de vegades?
 —Nyanyant. [banyant] (Júlia, 2-0-26)
 b. Recollint això. (Júlia, 2-1-11)
 c. —I quan la mamà et renya, què fas?— P(l)orant. (Júlia, 2-1-11)

4. MÉS EVIDÈNCIA A FAVOR DE LA TRUNCACIÓ: L'ORDRE DE PARAULES

A més de l'evidència a favor de la truncació que proporciona l'omissió d'una categoria generada en un cert punt de l'estructura, els fenòmens d'ordre de paraules ens indiquen quina estructura hi ha disponible en una derivació determinada. Si suposem, amb Kayne (1994), que l'ordre bàsic és rígid i universal, aleshores qualsevol alterança en l'ordre de paraules és el resultat del moviment d'elevació de constituents. A continuació examinem (i) l'ordre de subjectes i objectes respecte els verbs, i (ii) la col·locació dels adverbis i les seves implicacions per a la postulació de les categories funcionals.

4.1. *La distribució de subjectes, verbs i objectes*

Si assumim que l'ordre subjacent dels arguments i el verb és SU V OB, qualsevol variació d'aquest ordre constitueix una prova indirecta del moviment de constituents en una estructura funcional. (No cal dir que l'ordre SU V OB també pot ser el resultat de moviment, tal i com se suposa per al català adult.) Les variacions en l'ordre de paraules que s'han observat per al subjecte, el verb i l'objecte apareixen de (14) a (18).

- (14) a. Non-non mi no. [‘non-non jo no’] (1-10-8) V SU
 b. Cus àmia. [àvia] (2-1-17)
- (15) a. Nyam-nyam mamai. [menjo melmelada] (1-10-11) V OB
 b. Vull pa. (1-10-13)
- (16) a. A mamà baixa. (1-11-11) SU V
 b. Una oca balla. (2-0-24)

(17) a.	No això toca.	(2-1-29)	OB V
b.	Tu (es)timo.	(2-3-1)	
c.	A lle(n)gua t(r)eu.	(Júlia, 2-0-26)	
(18) a.	Mi (es)timo papà. [estimo el papà]	(2-2-19)	SU V OB

La majoria d'aquestes seqüències són gramaticals en català adult: V OB, SU V OB i V SU; OB V és agramatical amb l'entonació no marcada de les produccions infantils. De tots aquests ordres de paraules, n'hi ha dos que han de ser necessàriament el resultat de moviment: V SU i OB V. Els subjectes postverbals poden analitzar-se com a constituents *in situ* amb moviment de V fora de SV (vegeu ROSSELLÓ (1986) i SOLÀ (1992)) a alguna projecció de Flex (a T o a ConcS com en català adult). Pel que fa a les seqüències OB V del català primerenc, poden considerar-se casos de trasllat de l'objecte cap a l'esquerra cap a l'especificador d'una projecció funcional com ara SConcO. La seqüència resultant és agramatical en català adult perquè no només l'objecte ha de moure's per tal que la derivació convergeixi, sinó que el verb també ha de traslladar-se per verificar els seus trets de T i Conc. Més endavant mirarem de dilucidar la raó per la qual aquest exemple de moviment parcial és possible en català primerenc (atès que la seva abundància fa improbable que es tracti d'un error).

Els ordres relatius de SU, V i OB exemplificats de (14) a (18) són tots els que es troben al corpus de la Júlia (i, d'entre aquests, l'ordre OB V només hi ocorre dues vegades).² Al corpus de la Lena hi ha un exemple de OB V SU:

(19)	Un amic (es)tima ami.	(2-3-9)
	'L'avi estima un amic.'	

Si tampoc no es tracta d'un error, hi ha dues maneres d'interpretar aquest exemple. Pot tractar-se d'un altre cas de moviment parcial, agramatical en català adult, amb moviment de l'objecte a l'especifica-

2. Friedemann (1993/94) utilitza dades del mateix tipus per al francès per argumentar que l'ordre subjacent és V OB SU; no comptem, però, amb seqüències que siguin manifestament V OB SU com les que Friedemann addueix per al francès. En qualsevol cas, això no altera les conclusions fonamentals d'aquest article.

dor de SConcO i moviment del verb a ConcO; també pot tractar-se d'un cas de dislocació de l'objecte a l'esquerra com la del català adult però poc marcada pel que fa a l'entonació.

La distribució relativa de subjectes, verbs i objectes em permet de concloure que hi ha moviment a les projeccions funcionals, com a mínim a les que hi ha immediatament per sobre de SV; per tant, les categories funcionals han de postular-se per a algunes derivacions. El mateix tipus de conclusió es pot extreure de la posició dels adverbis a la frase.

4.2. Posició dels adverbis

Les frases de (20) a (22) mostren la posició dels adverbis de manera (els únics enregistrats) respecte als verbs al corpus de la Lena. Mentre que en uns quants casos l'adverbi és postverbal —(20b) i (22b)— en d'altres és preverbal, en contrast amb el català adult. (Fixeu-vos que les seqüències de (20a), (21) i (22a) no apareixen amb una entonació que justifiqui la topicalització o la dislocació de l'adverbi.)

- (20) a. Ma(la)ment (ho) feia. b. (Ho) feia ma(la)ment. (2-1-4)
 (21) Mica crema. (2-2-3)
 (22) a. Molt (t')(es)timo. b. (T') (es)timo molt. (2-3-1)

Segons Cinque (1995) els adverbis apareixen en les posicions d'especificador de les projeccions funcionals; per tant, la simple aparició d'un adverbi és prova de l'existència de la corresponent categoria funcional, a menys que hi hagi raons per defensar una posició diferent per als adverbis en la gramàtica infantil. Encara segons Cinque, els adverbis de manera ocupen la projecció funcional més baixa per sobre de SV, com a la seqüència de l'italià de (23):

- (23) ... [SNeg mica 'no' Neg [ST2 già 'ja' T2 [SAsp più 'més' Asp (...)] [Sveu bene 'bé' Veu (...)] SV]]]]

Així doncs, (20b) i (22b) poden analitzar-se, com a la gramàtica adulta, com exemples d'elevació del verb amb l'adverbi *in situ*. En canvi, la resta de les frases només poden analitzar-se com una mani-

festació de l'ordre bàsic, sense involucrar cap moviment visible del verb. La presència de l'adverbi, però, indica que l'estructura funcional no està truncada del tot, i el verb pot pujar encobertament.

Guasti (1993/94) pren en consideració l'ordre relatiu d'adverbis i verbs en l'adquisició de l'italià, i remarca l'absència dels corpus de seqüències amb la forma de (24), sense moviment del verb.

(24) [più/mica/mai] V 'més/no/mai V'

Però aquesta mena de seqüències són precisament les que trobem de (20) a (22). D'altra banda, el corpus de la Júlia no conté cap adverbi preverbal, coincidint, doncs, amb les dades de Guasti per a l'italià. Tractarem aquesta disparitat a la secció 6.

4.3. *Altres aspectes: marques de polaritat i distribució dels clítics*

Igual que amb els adverbis, la posició de la negació i dels clítics poden ajudar a determinar si hi ha estructures truncades i, en cas afirmatiu, en quin punt de la projecció de Flex es dona la truncació. Les observacions disponibles en aquests dos camps són, però, insuficients per arribar a cap conclusió per diverses raons.

Quant a la negació, Bel (1995) ja afirma que es troba en posició postverbal en català primerenc. Les dades del corpus de la Lena no només ho confirmen, sinó que, a més, indiquen que els marcadors de polaritat en general apareixen en posició postverbal, com (25) exemplifica:

(25) Baixa no. Baixa sí. [No baixo. Sí que baixo.] (1-11-13)

Més encara, els marcadors de polaritat segueixen els nuclis sobre els quals tenen abast, en lloc de precedir-los:

(26) Mí no. Tu sí, papà sí. (2-0-13)

No és clar que calgui relacionar aquests marcadors de polaritat amb un sintagma de Negació (SNeg) (vegeu BEL, 1995) o si bé poden

considerar-se especificadors seguint la proposta de Hoekstra i Jordens (1994). Fixeu-vos que, mentre (25) és agramatical en català adult, la negació de constituents de (26) és gramatical.

Pel que fa als clítics, sempre es troben a la posició correcta respecte a formes finites i no finites, com es veu al corpus de la Júlia. Tanmateix, els clítics són molt escassos en aquest període, absents del tot del corpus de la Lena. La seva escassetesa també ha estat observada en altres estudis de les llengües romàniques als primers estadis (vegeu GUASTI (1993/94) i les obres que hi ha citades). Sempre que hi ha un clíctic a l'estructura cal, però, una projecció ConcO per hostatjar-lo i, per tant, si hi ha truncació, cal que sigui per damunt d'aquesta projecció.

En resum, en aquestes seccions hem mostrat com les dades de l'adquisició del català als primers estadis són coherents amb una anàlisi en termes de truncació: rarament tenim proves de la projecció de SC i els efectes de la truncació de SFlex es manifesten en l'omissió d'auxiliars i modals. Per últim, i d'acord amb les prediccions de la hipòtesi de Rizzi, trobem projeccions de tot tipus (SD, SN, SA) generades independentment, com a (1).

5. FORMES NO FINITES EN CATALÀ PRIMERENC

Queda pendent la qüestió de per què no hi ha estructures que siguin inequívocament truncades en català infantil —si és que realment no n'hi ha. Per què no hi ha un anàleg de les construccions d'infinitiu d'arrel de llengües com el suec, l'anglès, el francès, l'holandès i l'alemany infantils?

Guasti (1993/94) argumenta que la proporció d'infiniutius d'arrel en italià infantil és insignificant: només un 5% dels verbs són infinitius d'arrel, mentre que representen el 50% dels verbs del francès infantil. Rizzi (1993/94) explica aquesta diferència a partir de les propietats dels infinitius de l'italià. Els infinitius italians tenen, igual que les formes finites, trets forts que s'han de verificar a la sintaxi. Si el tret de ConcS de V és fort, V ha de pujar al node de ConcS (i al node T abans); aleshores, la truncació per sota de ST no és compatible amb un verb infinitiu italià, que ha de pujar per tal que la derivació convergeixi.

Els infinitius catalans són semblants, si no idèntics, als italians i, per tant, tampoc no esperem de trobar infinitius d'arrel a la parla infantil. De fet, aquesta expectativa es compleix al corpus de la Júlia, on no hi ha cap infinitiu d'arrel. D'altra banda, hi trobem unes altres dues formes verbals no finites que podríem analitzar com l'anàleg en català dels infinitius d'arrel d'altres llengües: ens referim a participis i gerundis.³

L'ús de participis i gerundis en català infantil s'exemplifica a (1e) i (13); una i altra forma són molt corrents en la gramàtica primerenca (al corpus de la Júlia, per exemple, representen el 20% del verbs, un cop exclosos els participis amb auxiliar) i els gerundis en concret es troben en construccions d'arrel agramaticals en català adult, com il·lustren en (13a) i (27):

(27) —Què fa? —Volant.

Deixant de banda els participis, l'anàlisi que suggerim implica que els trets de ConcS dels gerundis són febles, de tal manera que l'elevació del verb a ST i a nodes superiors (a ConcS) no és necessari; fóra interessant de saber si l'anàlisi del català adult confirma o desmenteix aquesta anàlisi. Si els gerundis apareguessin, efectivament, en construccions d'arrel equivalents a les d'infinitiu d'altres llengües, prediríem la seva incompatibilitat amb els elements de qu-:

(28) a. *Què/On volant? b. *Què/Quan menjant?

Amb la construcció de gerundi d'arrel tampoc no esperaríem la presència d'auxiliars i modals. En canvi, a les construccions amb auxiliars i modals sí que fóra possible la coocorrència del gerundi amb els elements de qu-.

3. Rizzi (1993/94: nota 9) exclou que les construccions amb participis i gerundis es corresponguin amb estructures truncades perquè creu que són fàcilment analitzables com a frases amb auxiliars nuls com els que es troben en certes llengües adultes (per exemple l'hebreu). Aquesta possibilitat, però, deixa sense resoldre la qüestió de per què l'el·lipsi només és possible a la gramàtica primerenca a les llengües que ens ocupen. És més, la hipòtesi de la truncació sembla predir que hi ha estructures truncades de tota mena a menys que algun factor independent les faci agramaticals.

Les prediccions d'aquesta anàlisi de participis i gerundis en català primerenc es compleixen als corpus que estudiem en aquest article. Cal afegir que ni participis ni gerundis coapareixen amb un clític, cosa que pot interpretar-se com a resultat de la truncació per sota de SConcO; d'altra banda, es pot considerar (com a SOLÀ, 1996) que el contrast entre participi i gerundi és aspectual. Si l'aspecte es genera a SAsp, aleshores cal pensar que la truncació es dona per sobre d'aquest node però per sota de ST, i és d'esperar que els clítics puguin ocórrer juntament amb participis i gerundis tal i com passa amb els infinitius d'arrel del francès —vegeu (2b) més amunt.

6. L'ASSIGNACIÓ DE TRETS MORFOLÒGICS

La nostra anàlisi de les frases no finites del català infantil es basa en l'especificació de trets d'unes categories determinades. L'especificació de trets també és crucial per donar compte de l'opcionalitat aparent de moviment que hem descrit més amunt. L'opcionalitat és difícil de reconciliar amb una concepció del moviment regulat per principis d'economia (CHOMSKY, 1993) que o bé el fan obligatori o bé el prohibeixen.⁴

Rizzi (1993/94) remarca que, malgrat tot, les gramàtiques adultes ofereixen exemples d'opcionalitat, com el de (29) de l'anglès, en què el verb finit pot pujar per sobre del node SNeg o quedar-se a la seva posició bàsica.

(29) a. to have not read	b. to not have read
INF haver no llegit	INF no haver llegit

En el context teòric del minimalisme, aquest fenomen pot entendre's com a l'opcionalitat en una especificació morfològica: la presència *versus* l'absència d'una especificació feble del tret de ConcS al verb en el cas de l'exemple anglès (vegeu RIZZI (1993/94: 388) per més detalls).

4. Assumeixo que la motivació del moviment rau en la necessitat de verificació d'un tret determinat, i deixo de banda la possibilitat que el moviment es doni, com a CHOMSKY 1995: capítol 4, per l'atracció de la categoria que hostatja l'element mogut.

Igualment, els escassos infinitius d'arrel de l'italià infantil poden atribuir-se a una especificació incorrecta d'un tret morfològic de l'infinitiu —atès que les especificacions de trets de les peces lèxiques s'han d'aprendre en el procés d'adquisició, ja que són específiques d'una llengua. (Noteu que, segons Rizzi, un tret pot estar subespecificat, especificat com a fort o especificat com a feble; per tant, el procés d'adquisició pot posar de manifest tres comportaments diferents per a cada tret.)

Disposem d'altres exemples d'assignació incorrecta d'especificació d'un tret morfològic, en què un verb s'associa a un tret feble en lloc de fort. Com a conseqüència d'aquest fet el verb no es mou; vegeu com a exemples (30) (de VERRIPS i WEISSENBORN, 1992) i (31) (de DÉPREZ i PIERCE, 1993), tots del francès. A (30) el verb finit *joue* 'juga' no puja per sobre de la negació *pas*, a diferència del francès adult. A (31) al verb finit no puja per sobre del subjecte.

(30)	Pas joue le chat.
no juga el gat	(Fabienne, 2-0-13)
(31)	Où elle est?
on ella és	(Grégoire, 2-0-0)

Les dades de la primera part d'aquest article inclouen força alternances en l'ordre de paraules, provinents majoritàriament del corpus de la Lena. Als exemplificats fins ara, cal afegir l'alternança entre la posició pre- i postnominal dels adjectius (*grossa pinya/pinya grossa*; Lena, 2-0-7).

(32)	a. A N	b. N A
(33)	a. Adv V	b. V Adv
(34)	a. OB V	b. V OB

Podem analitzar aquestes alternances també com a producte de l'assignació de l'especificació correcta en els casos de (b) —a diferència dels de (a). Des d'aquesta perspectiva, l'opcionalitat de moviment és només aparent: el moviment és obligatori amb un tret fort i té lloc efectivament als exemples de (b); amb un tret feble el moviment és necessàriament encobert, com als exemples d'(a), atesa l'economia de la derivació. A (32) els trets febles només poden ser els que efecten el

nom (trets de concordança i de Cas; vegeu BOSQUE i PICALLO, 1996); a (33) i (34) són febles els trets de ConcS del verb. Aquesta anàlisi ens permet, doncs, de mantenir que l'operació de moviment a la gramàtica infantil és idèntica a la de la gramàtica adulta.

Borer i Wexler (1987) consideren la gramàtica infantil immadura respecte del moviment, en concret respecte de la formació de cadenes argumentals; com que disposem, a la bibliografia, de prou evidència que el moviment en molts casos es regeix pels principis de la GU, cal limitar l'abast de la seva asserció —una tasca, però, que no emprendrem en aquest article.

El fet que les alternances en l'ordre de paraules es trobin al corpus de la Lena i no al de la Júlia ni, pel que sé, als corpus per exemple italians (vegeu 4.2. més amunt) pot indicar que les vacil·lacions en l'assignació de trets tenen a veure amb el fet que la Lena adquireix una altra llengua, l'anglès. El conflicte sorgeix entre el català i l'anglès en l'assignació del tret de ConcS a les categories verbals: mentre que en català verbs finits i infinitius són forts respecte al tret de ConcS, en anglès no ho són; sorgeix també amb els noms, que en català puguen obligatòriament, mentre que en anglès no ho fan. Els infants multilingües, d'acord amb la nostra hipòtesi de la subespecificació de trets, només poden presentar vacil·lacions de producció quan han d'adquirir assignacions de trets inconsistents per a les mateixes categories. En canvi, no es prediu cap conflicte quan l'infant aprèn nativament dues llengües com ara l'italià i el català, idèntiques en l'aspecte en qüestió.

Des d'aquest punt de vista, el focus de variació entre els infants monolingües i els multilingües no resideix en els principis gramaticals, sinó en les assignacions de trets específics a les unitats lèxiques; els trets poden assignar-se incorrectament o subespecificar-se més sovint en els multilingües. En el cas de les dades originals d'aquest article, aquesta hipòtesi explica les peculiaritats del corpus de la Lena: (i) la presència d'adverbis preverbals i adjectius prenominals, (ii) la presència d'objectes preverbals, i (iii) la proporció d'infinitius d'arrel, més alta que al corpus de la Júlia. Els fenòmens de (i) a (iii) s'atribueixen, doncs, a l'absència d'una especificació forta d'un tret d'un verb o d'un nom a les derivacions que ens ocupen.

7. TEMES PER A LA RECERCA FUTURA I CONCLUSIONS

La hipòtesi de la truncació de Rizzi ha estat aplicada per Friedmann i Grodzinsky (1995) a les produccions dels afàsics afectats d'agramatisme, en particular per explicar els diversos graus de severitat de l'agramatisme. La variació en la gravetat de la discapacitat dels pacients correspon, en l'anàlisi de Friedmann i Grodzinsky, als diversos punts de truncació a les derivacions: el pacients afectats d'agramatisme més severament produeixen estructures truncades a punts més baixos de l'estructura de la frase. Friedmann i Grodzinsky basen la seva anàlisi en una sèrie d'experiments de repetició i compleció de frases de l'hebreu, en què una de les pacients va presentar dificultats amb la flexió verbal de temps, però no amb la concordança amb el subjecte. Per exemple, la pacient va detectar l'anomalia de la frase de (35c), però no la de (35b):

- (35) a. Etmol ha-yeled katav.
ahir el-noi escriure-PASS
b. *Etmol ha-yeled yiktov. c. *Etmol ha-yeled katvu.
ahir el-noi escriure-FUT ahir el-noi escriure-PASS-PL

A l'estructura bàsica que Friedmann i Grodzinsky assumeixen per a l'hebreu, el node ST domina el node SConcS, i argumenten que l'estructura bàsica de la pacient està truncada per sota de ST. Per sota de ST, SConcS es manté intacte i, per tant, els contrastos de persona i nombre es mantenen a la gramàtica. Junts amb les deficiències al node ST, les produccions de la pacient també en presentaven de relacionades amb els nodes de sobre de ST: (i) només hi havia preguntes de *qu-in situ*; (ii) C s'ometia sistemàticament i la subordinació era molt difícil; i (iii) l'ordre de paraules es veia alterat quan depenia del tret +/- finit de T (per exemple, la posició de la negació varia crucialment segons si el verb és finit o no). D'aquests fenòmens, (i) i (ii) s'expliquen per la manca del node SC, al qual se situen C i les frases de *qu-*; (iii) és una conseqüència de la mateixa absència de ST.

Si l'aplicació de la truncació a l'agramatisme és encertada, cal dilucidar la producció d'infiniutius d'arrel per part de pacients catalanoparlants (i castellanoparlants, etc.). Els infinitius d'arrel que es troben a la seva parla s'exemplifiquen a (36), provinents de Gavarró 1993.

- (36) a. No me'n recordo. No sortir. (J., diagnosticat d'afàsia progressiva)
 b. Ser correcto. (T., diagnosticat d'afàsia per una lesió temporal)

És ben sabut que els infinitius d'arrel són abundants en l'agramatisme de llengües com el francès i l'anglès —igual que ho són a les respectives gramàtiques infantils. No hi ha cap estudi on es quantifiqui la presència d'infinitius d'arrel en el català i el castellà dels afàsics; tanmateix, si les generalitzacions de Rizzi sobre els infinitius de l'italià són correctes i aplicables al català i al castellà, el infinitius d'aquestes llengües no són essencialment diferents dels verbs finits, i aleshores no esperem que ocorrin ni més ni menys sovint que els verbs finits. D'altra banda, sí que podem fer la predicció que les produccions dels agramàtics francesos i anglesos presenten molts infinitius d'arrel si realment té lloc la truncació i només un verb que no ha de pujar a ST permet que la derivació convergeixi.

En resum, mentre la hipòtesi de la truncació sembla adequada per explicar l'ocorrença d'infinitius d'arrel en les produccions dels parlants del francès i de l'anglès amb agramatisme, la seva presència en català, castellà i italià —si es veu confirmada empíricament— requereix una explicació independent. Deixem aquest tema per a investigacions futures.

Les conclusions que aquest estudi pilot ens permet de treure són les següents. En primer lloc, la hipòtesi de la truncació de Rizzi ofereix una bona cobertura empírica de les dades del català a l'estadi de dues paraules. En segon lloc, les variacions en l'ordre de paraules atestades especialment en multilingües poden atribuir-se a les vacil·lacions generalitzades en l'assignació de trets sota la influència de llengües inconsistentes; en aquest cas, la truncació i la subespecificació de trets de les unitats lèxiques conspiren per donar a la gramàtica primerenca les seves característiques. Tot això implica que principis de la gramàtica universal com els que regulen el moviment són operatius i, en general, que les diferències entre llenguatge infantil i adult són menys globals del que es podria pensar.

ANNA GAVARRÓ I ALGUERÓ
 Universitat Autònoma de Barcelona

BIBLIOGRAFIA

- BEL, Aurora (1995): *La negació en el llenguatge infantil*, projecte de tesi, Universitat Autònoma de Barcelona.
- BORER, Hagit i Ken WEXLER (1987): *The maturation of syntax*, dins ROEPER, Tom i Edwin WILLIAMS, eds.: *Parameter Setting*, Dordrecht, Reidel.
- BOSQUE, Ignacio i Carme PICALLO (1996): *Postnominal adjectives in Spanish indefinite DPs*, «Journal of Linguistics», núm. 32, ps. 349-385.
- CHOMSKY, Noam (1993): *A minimalist program for linguistic theory*, dins HALE, Ken, i J. KEYSER, eds.: *A View from Building 20*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- CHOMSKY, Noam (1995): *The Minimalist Program*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- CINQUE, Guglielmo (1995): *Adverbs and the universal hierarchy of functional projections*, «GLOW Newsletter», núm. 34.
- CRISMA, P. (1992): *On the acquisition of wh-questions in French*, «Geneva Generative Papers», núm. 1-2, ps. 115-122.
- DÉPREZ, Viviane i Amy PIERCE (1993): *Negation and functional projections in early grammar*, «Linguistic Inquiry», núm. 24, ps. 25-67.
- FRIEDEMANN, Marc-Ariel (1993/94): *The underlying position of external arguments in French: a study of adult and child grammar*, «Language Acquisition», núm. 3, ps. 395-429.
- FRIEDMANN, Na'ama i Yosef GRODZINSKY (1995): *Tense and agreement in agrammatic production: pruning the syntactic tree*, manuscrit, Universitat de Tel Aviv.
- GAVARRÓ, Anna (1993): *A note on agrammatism and the minimalist program*, manuscrit, Universitat Autònoma de Barcelona.
- GUASTI, Maria Teresa (1993/94): *Verb syntax in Italian child grammar: finite and nonfinite verbs*, «Language Acquisition», núm. 3, ps. 1-40.
- HAEGEMAN, Liliane (1995): *Root infinitives, tense, and truncated structures in Dutch*, «Language Acquisition», núm. 4, ps. 205-255.
- HERNANZ, M. Lluïsa i Gemma RIGAU (1984): *Auxiliaritat i reestructuració*, «Els Marges», núm. 31, ps. 29-51.
- HOEKSTRA, Teun i Peter JORDENS (1994): *From adjunct to head*, dins HOEKSTRA, Teun i Bonnie SCHWARTZ, eds.: *Language Acquisition Studies in Generative Grammar*, Amsterdam/Filadèlfia, John Benjamins.
- HYAMS, Nina (1986): *Language Acquisition and the Theory of Parameters*, Dordrecht, Reidel.
- KAYNE, Richard (1994): *The Antisymmetry of Syntax*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press.
- MCDANIEL, Dana, Bonnie CHIU i Thomas MAXFIELD (1995): *Parameters for*

- wh-movement types: evidence from child language*, «Natural Language and Linguistic Theory», núm. 13, ps. 709-753.
- RIZZI, Luigi (1993/94): *Some notes on linguistic theory and language development: the case of root infinitives*, «Language Acquisition», núm. 3, ps. 371-393.
- ROSSELLÓ, Joana (1986): *Gramàtica, configuracions i referència. Per una teoria alternativa del PRO-drop romànic*, tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- SOLÀ, Jaume (1992): *Agreement and subjects*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- SOLÀ, Jaume (1996): *Morphology and word order in Germanic languages*, dins ABRAHAM, Werner et al., eds.: *Minimal Ideas*, Amsterdam/Filadèlfia, John Benjamins.
- VALIAN, Virginia (1991): *Syntactic subjects in the early speech of American and Italian children*, «Cognition», núm. 40, ps. 21-81.
- VALIAN, Virginia (1992): *Categories of first syntax: be, be+ing, and nothingness*, dins MEISEL, Jürgen, ed.: *The Acquisition of Verb Placement*, Dordrecht, Kluwer.
- VERRIPS, Maaïke i Jürgen WEISSENBORN (1992): *Routes to verb placement in early German and French: the independence of finiteness and agreement*, dins MEISEL, Jürgen, ed.: *The Acquisition of Verb Placement*, Dordrecht, Kluwer.
- WEXLER, Ken (1994): *Optional infinitives, head movement and the economy of derivations*, dins LIGHTFOOD, David i H. HORNSTEIN, eds.: *Verb Movement*, Cambridge, Cambridge University Press.